Год. XIII. София, 5 Май 1912 год. Брой 18.

Църк. вѣстникъ
излиза всѣка седмица
приложението четири
пъти въ годината

ЦЪРКОВЕНЪ ВѢСТНИКЪ

СЕДМИЧНО ИЗДАНИЕ

Единъ брой 15 ст.

абонаментътъ е годишенъ и всѣкога прѣдплатенъ

Всичко относяще се до вѣстника се изпраща администрацията на Църковенъ вѣстникъ въ гр. София.

Обявления се плаща по 20 ст. редъ съ гармондъ, по 15 ст. повторение

Неплатени писма не се приемать — ръкописи за седмичното издание не се повръщатъ

П. Варна
свещ. Стефанъ Ганчевъ

СЪДЪРЖАНИЕ:

1. Прѣдизвикана справка. *Д.*
2. Отвждъ осоитѣ на слѣпата страсть и отвждъ присоитѣ на модната идея. — *Ст. Михайловски.*
3. Психология на религията. — Свещ. *Д-ръ К. Цѣновъ.*
4. Църквата и училището. — Свещ. *Димитрий П. Катуевъ.*
5. Почитай жената. — *Франкъ Тома.*
6. Мнѣния и отзиви. Георги Пасаровъ и черковно-националното ни единство. — *Георги Стояновъ.*
7. Книжнина.
8. Външенъ прѣгледъ.
9. Църковно-обществена лѣтопись.
10. Обявления.

Прѣдизвикана справка[1]

4. *Синодътъ въ царството и тоя при Екзархията сж едно управно тѣло.*

„Синодътъ отъ царството не билъ се сношавалъ съ тоя при Екзархията". Така пише и твърди в. „Воля". Като взема това за чиста истина, прави си заключения, каквито му сж желателни, за сепаристичнитѣ цѣли на синоднитѣ архиери въ царството. Както по тритѣ точки, които се разгледаха досега, така и по четвъртата, която озаглавихме, органътъ на г. Генадиевъ си играе съ истината. Ако това става по незнание, извинително е; ако то става прѣднамѣрено, остава самъ да прѣцѣни и окачести постжпката си. По незнание или прѣднамѣрено, в. „Воля„ гледа въ Синода у царството и въ този при Екзархията двѣ такива управни тѣла, каквито сж, — ще си позволимъ това сравнение, за да илюстрираме мисъльта си, — Синодътъ на Грѫцката църква въ Цариградъ и тоя на Грѫцката църква въ Атина, Синодътъ на Сръбската църква въ Бѣлградъ и тоя на Сърбската въ г. Карловецъ, у Австро-Унгария, Синодътъ на Ромжнската църква въ Букурещъ и тоя на Ромжнската църква въ Сибина, у Австро-Унгария. Това гледище е погрѣшно. Българската църква по единство на диоцезъ и на управа сжществено се различава отъ изброенитѣ църкви. Всѣка отъ послѣднитѣ иматъ за себенъ диоцезъ въ държавата, въ която е върховната имъ синодна управа. Така, диоцезътъ на Цариградската православна църква е въ прѣдѣлитѣ на турската империя въ опрѣдѣлени вилаети, тоя на Карловацката и на Трансиванската православни църкви въ извѣстни области на Австро-Унгарската империя, а тия на Атинската, Ромжнската и Сръбската се включватъ въ прѣдѣлитѣ на Грѫцкото, Ромжнско и Сръбско кралства. Всѣка отъ тия църкви има свой органически уставъ, по който се нарежда и управява.

Не така е поставена Българската църква. Нейниятъ диоцезъ влиза въ двѣ държави — въ Турската империя и въ Българското царство, ала тя се урежда отъ единъ уставъ и, споредъ 39 чл. на конституцията въ царството, трѣбва да се управя отъ единъ Синодъ, дѣто и да се намира той. Додѣто Атинската, Трансилванската и Сръбската църкви сж свободни да си избиратъ и канонизиратъ сами кириарситѣ безъ да дирятъ одобрение, първата отъ Цариградската грѫцка патриаршия, втората отъ Букурещката митрополия, третата отъ Карловацката патриаршия, изборътъ на кириарситѣ въ Българската църква трѣбва да става съ взаимно споразумѣние и рѣшение на синоднитѣ архиереи въ София и Цариградъ. Така заповѣдва устава да става и избора на екзарха. Това е разликата, но има и прилика, която говори за единството на нашата църква. Както синодътъ на всѣка отъ споменатитѣ църкви има засебенъ прѣдседатель въ лицето на надлежния патриархъ или митрополитъ, така и св. Синодъ на Българската църква въ София и въ Цариградъ иматъ единъ и сжщъ архиереи за прѣдседатель въ лицето на българския екзархъ. Това особено положение на Българската църква, за каквото нѣма примѣръ въ историята на Православната църква, е наложено отъ особенитѣ политически условия, въ които е поставенъ българския народъ и които се знаятъ, както и отъ рѣшенията на двѣ велики народни събрания въ г. Търново — на това въ 1879 год. и на това въ 1911 г.

Не е нуждно да се да излагатъ причинитѣ, по които, при Синодъ въ столицата на царството, да се урежда такъвъ и при Екзархията. Тия причини се знаятъ. За тѣхъ е говорено и писано много. Причинитѣ за учредяване Синодъ при Екзархията въ Цариградъ сж буквално сжщитѣ, които въ миналия брой на сжщото това мѣсто се изложиха за уреждаването Синодъ въ царството: както църквата въ прѣдѣлитѣ на царството не можеше и не биваше да се остави безъ уставна и канонична управа, така и църквата въ прѣдѣлитѣ на Турската империя не можеше и не биваше да се оставя безъ такава управа. Това се налагаше отъ чл. 3-и на екзархийския уставъ отъ 1871 г. и отъ 39 чл. на конституцията въ царството. Това бѣ не само задача за Българската църква и правителство, но и тѣхенъ длъгъ да я разрѣшатъ. На този длъгъ, както се спомена накжсо въ първитѣ двѣ статии,

[1]) Вижъ „Църковенъ Вѣстникъ" бр. 17.

се е заработило отъ 1879 г. Българската екзархия не можеше и не биваше да се оставя безъ законнитѣ управни тѣла — Синодъ и См. съвѣтъ, каквито прѣдписва екзархийскиятъ уставъ.

Съзнаващи този длъгъ, синоднитѣ архиереи въ царството, които сѫ заседавали и се смѣнявали прѣзъ 20 години и повече въ Синода, не сѫ прѣставили да настояватъ прѣдъ правителство и прѣдъ Н. Баженство екзарха да се използва всѣки благоприятенъ моментъ, за да се снабди Екзархията съ законнитѣ управни тѣла. За това свѣдочни синодната архива въ царството. Въ съзнание на този длъгъ е работилъ и „Ц. вѣстникъ", както доказватъ редица негови статии за управата и стабилизирането на Българската екзархия въ Цариградъ. Въпрѣки мнѣнието на в. „Воля", врѣмето доказва, че мислитѣ, развити въ тия статии, сѫ били прави и че прѣдричаното въ тѣхъ се сбѫдва. Ала тия статии по мисли и по съдържание и днесъ не сѫ обезцѣнени, което най-силно опровергава ония, които подмѣтатъ въ в. „Воля", че били статии, каквито днешнитѣ млади рапортйори на ежедневници могли да пишатъ по петь на день.

Въ 1908 г., подиръ прогласата на конституционния режимъ въ Турция, когато атмосферата поомекна за българитѣ въ вилаетитѣ, „Ц. вѣстникъ" въ редъ статии настоя силно и енергично да се използуватъ благоприятнитѣ моменти, за да се устрои и укрѣпи Българската църква въ империята. Въ тия статии той се срѣщопостави на всички ония наивници, които виждаха въ „хуриета„ епоха за „Турция" и които, въ своята заблуда и въ своя прѣхласъ, изоставиха уредбата на българската църковна община, официално призната отъ конституцията и отъ законитѣ, за да уреждатъ ефимерни конституционни клубове, отъ които днесъ и поменъ нѣма. Като развива въ уводни статии, помѣстени прѣзъ мѣсецъ юлий и августъ 1908 год. онова, което прѣдстои да прѣдприеме Българската екзархия въ Цариградъ и българската интелигенция въ вилаетитѣ, „Ц. в." пише:

„Какво прѣдстои на нашитѣ сънародници въ вилаетитѣ при настѫпилитѣ промѣни? Много нѣщо. *Най-напрѣдъ да устроятъ общинитѣ си* да сплотятъ силитѣ си въ прѣдстоящитѣ избори за парламента и за меджлиситѣ вилаетски, мютесарифски и казалийски и да употрѣбятъ способноститѣ си за културна дѣйность. Прѣди всичко, длъгъ е българската интелигенция, прокудена изъ прѣдѣлитѣ на империята, да се прибере въ отечеството си и да се прѣдаде на обществено творчество. Всичко чака пòчинъ и организация. Тази пòчинъ и тази организиция ще излѣзе отъ прокуденицитѣ медици, правници, инженери, професори, духовници, учители, писатели, художнници, публицисти и пр... Моментитѣ сѫ скѫпи: нека се оцѣнятъ и нека не се проспятъ..." (*Брой* 29, *юли* 1908 г.).

„Българската община е между първитѣ въ вилаетитѣ. Като община съ привелегии, нейнъ длъгъ е да се застѫпи съ такава прѣданость за своитѣ права, съ каквато изпълнява своитѣ длъжности къмъ държавата. Тя има неоспорно право да се устрои. За това право и за дълга къмъ него се писа вече. Чл. 11 на От. конституция гарантира правата на общинитѣ. Той категорично повелява на държавата "да подържа религиознитѣ привилегии, дарувани на разнитѣ общини". Най-важната привилегия на българската община е даруваната съ фермана отъ 1870 год., който и досега стои неизпълненъ въ най-сѫществениитѣ си точки. Неизпълненъ стои и чл. 2-и, който прѣдвижда да заседава и управява постояненъ Синодъ въ Екзархията. Този Синодъ налагатъ на Православната българска църква и свещнитѣ канони. Днесъ Българската екзархия нѣма нужда да иска отъ В. порта позволение да свика Синодъ. Тя има право и длъгъ да извърши това сама... Да моли една община да ѝ позволи властьта да упражни право, което ѝ гарантира конституцията, е равносилно да се отказва отъ него... По-високо отъ правителството и отъ всѣка воля въ турската държава стои днесъ конституцията. Българската екзархия е волна да разпореди да се избератъ синодни членове, както и да сформира Синодъ... Нѣма нужда ни да пита, ни да моли. Тя има право, което никой не може да ѝ отрече, и длъгъ за изпълнението на който никой не може да ѝ попрѣчи. (*„Ц. вѣстникъ"*, *уводна ст. „Неоспорно право"*, бр. 33, авг. 15, 1908 год.).

... „Българската църква схваща положението, което настѫпи за нея съ новата ера въ Турция, както и дълга, който има да използва това положение да се устрои. Въ редъ статии, помѣстени тукъ, се засегнаха работитѣ, които прѣдстои да се почнатъ. Най-напрѣдъ прѣдстои да се направи онова, което църковнитѣ канони и даруванитѣ привилегии налагатъ: да се снабди Екзархията съ своитѣ управни тѣла — Синодъ и См. съвѣтъ. Трѣбва да се почне съ първото тѣло. Изборътъ на архиереитѣ, които ще го образуватъ, е едно право. Това право не трѣбва, както се подчерта по-рано тукъ, да се дири, но да се упражни часъ напрѣдъ. Това е пръвъ повелителенъ дългъ. Избрани синодни архиереи и свиканъ Синода, остава св. Синодъ да поеме управлението на Екзархията и да продължи устройството на църквата. Него чакатъ важни въпроси, които не търпатъ отлагане. Най-напрѣдъ стои въпросътъ за второто управително тѣло — за Смѣсения съвѣтъ при Екзархията. Този съвѣтъ е така нужденъ и така сѫщественъ, както и самия Синодъ Има въпроси, които сѫ отъ компетентностьта само на двѣтѣ тия тѣла. Би била голѣма бѣда, ако тия въпроси, чието разрѣшение е съ сѫдбоносни сетнини, се наложатъ прѣди да се образуватъ управителнитѣ тѣла. Подиръ въпроса за См. съвѣтъ идатъ редица други, тѣсно свързани съ устройството на българската община. Тия въпроси, важни толкова, колкото и сѫществени, или избѣгватъ отъ нашето внимание, или, ако не избѣгватъ, считатъ се за маловажни. Това е грѣшка. *Касае се да се устрои и стабилизира българската община въ благоприятнитѣ условия, които сѫ настѫпили и които евентуално може да се промѣнятъ.* Това устройство е сърдцето на работата, която прѣдстои на правителство, църква и интелигенция. Прѣди да се хабатъ сили и енергия въ разисквания и спорове, каква конститяция ще бѫде пригодна за турското царство, прѣди да се приготовяватъ фантасни проекти за това, здравиятъ разумъ налага да се насочатъ силитѣ и енергията въ сърдцето на работата — да се организира и стабилизира българската обшина. Прѣди да се ратува за политически права на женитѣ въ държава, въ която още нищо не е направено за просвѣтата не на жената, но на мѫжа, разумътъ налага да се схване актуалното и да се работи за реалното. Блѣноветѣ не може и не трѣбва да бѫдатъ цѣль и задачи на дѣйци, които още не сѫ устроили своята община. Тѣ не трѣбва да намиратъ мѣсто нито въ програмитѣ и

рѣчитѣ имъ, нито пъкъ въ статиитѣ на българскитѣ вѣстници.

„Гърцитѣ, като схващатъ положението въ Турция, гонятъ не блѣнове за политически права на жената, за федерация, за отдѣляне църквата отъ държавата и пр., но реални нѣща..... Додѣто Гръцката патриаршия прави всичко да обезбѣди привилегиитѣ, които има и които е приложила въ всички точки, както и да разшири тия привилегии при евентуална промѣна на конституцията, ние като че ли се боимъ да говоримъ за привилегиитѣ на Екзархията. *Намѣсто да се настои да се приложатъ изцѣло членоветѣ на фермана отъ 1870 год.*, който възобновява Екзархията и очертава нейнитѣ права, *извѣстни дѣйци държатъ изъ градоветѣ въ вилаетитѣ събрания, въ които прогласяватъ Екзархияша за анахронизъмъ и искатъ нейното прѣмахване. Грѣмахната Екзархията, прѣмахва се изъ реда на привилигированитѣ национални общини българската община.* Това ли се иска? Тогава къмъ коя община, — защото по конституцията трѣбва да се числятъ къмъ извѣстна църковна общнна, — би се причислили българитѣ? Апостолитѣ на опасната мисъль не схващатъ, че *тѣ проповѣдватъ на милионъ и половина българи въ вилаетитѣ да се самоубиятъ.* Може да се забѣлѣжи, че, при *конституционнитѣ клубове*, които се образуваха въ вилаетитѣ, *Екзархията става анахронизъмъ Гукъ именно е главната грѣшка.* Конституционнитѣ клубове се извикаха отъ новитѣ условия, които настжпиха. Тия клубове иматъ своя роль и свое прѣдназначение: тѣ гонятъ да възпитаватъ гражданитѣ политически, като ги готвятъ да взематъ участие въ изборитѣ и въ управлението на държавата. Ала тѣ не могатъ да замѣнятъ общинитѣ, нито пъкъ могатъ да иматъ тѣхнитѣ функции. Клубоветѣ и организациитѣ не сж и не могатъ да бждатъ официални прѣдставители на българитѣ въ вилаетитѣ, както що не сж и не могатъ да бждатъ такива и младотурскитѣ организации. Въ От. конституция сж означени, кои сж официалнитѣ прѣдставители на народноститѣ въ Турската империя. Това сж религиознитѣ общини (чл. 11 и 111)... Лесно може да се схване, колко е нужно българската община да се възползва отъ условията да приложи привилегиитѣ, които има, както и да се устрои и организира. А това ще стане, ако, слѣдъ като се снабди Екзархията съ законнитѣ управителни тѣла, се поискатъ, на основание на фермана, берати за епархиитѣ Полянинска, Мелнишка, Леринска, Костурска, Одринска, Ксантийска, Еноска, Воденска и пр. Първитѣ четири епархии, по християнското си население, сж чисто български, а въ вторитѣ мнозинството християни сж българи, които припознаватъ вѣдомството на Българската екзархия. Ако искаме да се стабилизира българската община и да се сплотятъ българитѣ въ вилаетитѣ около нея, за да бждатъ готови да посрѣщнатъ всѣка евентуалность, трѣбва да се догради почнатото, а не да се руши съграденото. Това се налага отъ здравия разумъ и отъ патриотизма" (*„Ц. вѣстникъ"*, *уводна ст.*: *„Работи, които не търпятъ отлагане"*, брой 35, августъ 25, 1908 г.).

Редомъ съ това е вървѣла и усилена официална прѣписка. Синоднитѣ архиереи настояваха енергично и убѣдително да не се пропуска момента, но да се побърза да се свика и образува Синодъ при Екзархията. Прѣзъ ноемврий 1908 г. Н. Блаженство направи нуждитѣ разпоредби: съ окржжно писмо се покаиха кириарситѣ въ вилаетитѣ да изпратятъ, съгласно екзархийския уставъ, гласа си съ билетина за иерарситѣ, които трѣбва да влѣзатъ въ състава на Синода. На 19-и ноемврий се открили бюлетинитѣ и се конституиралъ св. Синодъ. На 3-и декемврий се съобщи за конституирания Синодъ на св. Синодъ въ царството. Послѣдниятъ счело извършеното за събитие въ живота на Българската църква. Още въ сжщия день, на 3-и, екзархийското писмо се прочело и разгледало въ синодното заседание. Рѣшило се: Прѣдседателствуващиятъ да сърадва отъ име на св. Синодъ Н. Блаженство и синоднитѣ архиереи въ Цариградъ, както и да прѣдаде заедно съ оцѣнката на събитието и топли благопожелания за успѣшна дѣйность за закрѣпа на Българската църква въ прѣдѣлитѣ на вилаетитѣ. На 10-и декемврий се начертало и изпратило надлежно сърадвателно писмо. Понеже не веднъжъ въ печата и въ официални кржгове се подмѣта за неприязни отъ страна на синоднитѣ архиереи отъ царството къмъ св. Синодъ въ Цариградъ, както и за домогвания да се отцѣпи църквата въ царството отъ Българската екзархия, както това е кардиналния идея въ статията на в. „Воля", която прѣдизвика тѣзи справки, позволяваме си да напечатаме текстуално синодното сърадвателно писмо. Ето това писмо:

„Ваше Блаженство,

Въ засѣданието си отъ 3-и того св. Синодъ изслуша писмото Ви № 1750, съ което му съобщавате, че сж били отворени избирателнитѣ бюлетини и че споредъ полученото вишегласие били прогласени за членове на св. Синодъ при св. Екзархия Високопрѣосвещенитѣ митрополити: Пелагонийски Авксентий, Неврокопски Иларионъ, Дебърски Козма и Струмишки Герасимъ.

„Като си припомнева, откога тая нужда на църквата ни е била съзната и откога тя бѣ станала единъ отъ първитѣ въпроси, бързото разрѣшение на които тъй много се желаеше, св. Синодъ днесъ е прѣизпълненъ отъ истинска душевна радость. Той, при това, питае надежда, че новоизбранитѣ архиереи ведно съ Ваше Блаженство ще положатъ всички възможни старания за установяване и ржководене църковно-просвѣтителното дѣло въ Турско съгласно съ екзархийския уставъ, и че по тоя редъ дѣлото на св. Екзархия ще се сложи на крѣпки законни основи, върху които само то̀ ще може да оздрави своето полезно сжществуване. Слѣдъ това не ще се закъснѣе да бжде призовано и паството да упражни прѣдвиденото за него въ истия уставъ право за участие въ църковното управление, споредъ както то многажди е проявявало желание за това.

Съ такава надежда прѣпоржчваме се и пр."

Това писмо, което свѣдочи за многогодишни общи усилия да се възобновятъ при Българската екзархия законнитѣ управни тѣла и за голѣма искрена радость на синоднитѣ архиереи въ царството за постигнатата сполука — учреждения Синодъ, опровергава най-силно твърденията на в. „Воля". Още по-силно тѣ се опровергаватъ отъ редъ други писма, размѣнени и размѣнявани между двѣтѣ части на Синода, по важни принципални въпроси. И за тази тъй плономѣрна дѣйность, чужда на всѣкакви лични амбиции, се сипятъ навѣти срѣщо св. Синодъ!

Д.

Ст. Михайловски.

Отвждъ осоитѣ на слѣпата страсть и отвждъ присоитѣ на модната идея.

39.

Съзерцавайки видимия свѣтъ ний намираме всжду едно движение и единъ редъ — каквито материята не може да има или да овладѣе сама отъ себе си.

Движението или дѣйствоващата сила не е качество присжщно на тѣлата.

По скоро бихме могли да рѣчемъ че просторътъ — самъ по себе — е нѣщо бездѣйственно; ний си го представляваме твърдѣ добрѣ въ пълна неподвижность. Исто така, ако въ простора виждаме движение, ний си представляваме твърдѣ лесно че това движение може да липса безъ да исчезне и самийтъ просторъ.

Иначе казано, движението е едно качество или едно положение което случайно преминава отъ тѣло на тѣло — случайно се обобщава.

Трѣба да допуснемъ, прочее, че сжществува една първобитна, една първовърховна двигателна сила, — трѣба да допуснемъ че първийтъ двигатель на веществата не обладава подвижность, — не е тѣло нѣкакво.

Тука е мѣстото да напомниме думитѣ на Боссюѐ:

„ — Най добрѣ ще достигнемъ до познанието на Висшето, Безконечното, Вѣчното Сжщество, сирѣчь до познанието на единственния Богъ, като изучаваме причинитѣ, качествата и операциитѣ на природнитѣ тѣла. Който възлиза отъ всѣки ефектъ до неговата пряма причина, който продължава да се качи отъ причина на причина — като отива по тая градация колкото е възможно по далеко — ще намѣри, най подирѣ, единъ предвременен и надсвѣтовенъ начинатель, единъ источникъ за сили и движения, — сирѣчь причина всевѣковна и единственна за всички работи, носжща въ говора на разумнитѣ сжщества името Богъ. — “

40.

Но ако материята не е била въ състояние да влѣзе въ движение сама отъ себе си — още по малко е имала тя възможность да извърши това раздвижванье сама отъ себе си съ редъ, тактъ, послѣдователность и хармония, — сирѣчь да състави една свѣтовна наредба по такъвъ начинъ — гдѣто да се избѣгне всѣкакъвъ хаосъ.

Ако материята, турена въ движение, свидѣтелствова за една върховна воля — материята дѣйствоваща въ съгласие съ извѣстни закони свидѣтелствова за единъ върховенъ разумъ.

Дѣйствие, изборъ, постепенность, послѣдователность това сж прояви на разумна мисъль и разуменъ похватъ; а именно такива прояви наблюдаваме въ вселенната.

На въпроса: Има ли Богъ?, — единъ великъ английски мислитель посочи съ пръстъ къмъ лжчистата звѣздна грамада — и каза: „ — Ето на каква основа почива моето богопочитание! — “

И не само въ хармоничното развитие и вирѣянье на многомилионнитѣ небесни свѣтове намираме доказателство за сжществованието на единъ Висши Уредникъ — но това доказателство виждаме вредомъ — гдѣто и да устремиме своя взоръ — виждаме го въ чудесното устройство на своето тѣло, въ овцата която пасе, въ птицата която лети, въ камъка който пада, въ шумата смитана отъ вѣтъра, въ морскитѣ вълни тичащи една подиръ друга.

Съчленението на свѣтовнитѣ вещества, съдѣйствието на всички сили къмъ една и сжща цѣль — увѣковѣчаванье на реда—показватъ намъ че всичко това нема за основа слѣпия случай.

И повседневно, всѣка наука, като увеличава числото на своитѣ открития, като отбуля тукъ тамѣ нѣкое кжтче отъ мирозданието — като ни показва смисъла на висшитѣ закони — запѣва единъ видъ славословие къмъ Висшия Законодатель.

Можемъ да рѣчеме че прогресътъ на нашето свѣтопознание не е освенъ прогресъ на нашето богопознание.

Богъ е най-доброто обяснение на мирозданието; мирозданието е най доброто доказателство че има Богъ.

Видимъ ли единъ превъсходенъ часовникъ — ний мислимъ, че оня който го е направилъ е билъ вѣщъ майсторъ. Свѣтътъ—тъй както го съзерцаваме—се показва намъ като една чудесна машина. И трѣба—ако сме послѣдователни — да рѣчеме: задъ машината има машинистъ.

Свѣтътъ е една грамадна книга: въ нея Върховнийтъ Духъ е написалъ своитѣ мисли — нарисувалъ е своя образъ, — расказалъ е своитѣ подвизания.

Всичкитѣ аргументи които изложихме погорѣ — фигурираръ у Боссюѐ. Ето съ какво блѣскаво краснорѣчие той се изражава:

„—Издигнете очи къмъ неизмѣримитѣ небесни простори;—що виждате? — Лѣпота, редъ, правиленъ развой насѣкждѣ. И вашето удивление ще расте отъ минута на минута — щомъ наченете да изучавате природата отблизо, щомъ вникнете въ подробноститѣ на всѣка нейна часть, щомъ се запознайте съ способа по който всички части сж сглобени и съчленени. Тогава вий ще се убѣдите че всѣко нѣщо има своя употрѣба, своя функция — и обладава пропорции хармонирващи съ функцията си. Вий ще се убѣдите тоже че въ множеството направления и стремежи има една обща посока, че въ многообразностьта и въ многоразличието има единство, и че сили и вещества се движжтъ така гдѣто да вървжтъ къмъ еднаква цѣль!

И въпрѣки дивното изобилие отъ създания, — въпрѣки неисчерпаемото расплодяванье на свѣтове, — въпрѣки походитѣ на многомилионни тѣла низъ полята на неизмѣримостьта, — не се вижда нигдѣ никаква разбъркаиость и никакъвъ смутъ. А тука наземи, нашитѣ наблюдения сж ни запознали вече съ хиляди и хиляди творения които съдѣйствоватъ за общото земно благоустройство — като запазватъ винжги своитѣ отличителни форми и качества.

Вкратцѣ, разнитѣ части на вселенната се распредѣлятъ и уравновѣсватъ така — щото тѣхното съдѣйствие да поражда ненарушима свѣтовна хармония; и въ всѣка отъ тѣзи части винжги сме констатирвали такъвъ образъ, такива пропорции, такова положение, такава подвижность—каквито сж потрѣбни за прислѣдваната цѣль — лѣпотата на свѣтовната цѣлость.

Вредомъ въ природата, прочее, царуватъ разумъ, предвидливость, мѫдрость,—вредомъ намираме съзнателна и неизмѣнна управа".

Да реюмираме — въ видъ на силогизмъ — всичко казано:

Намѣримъ ли нѣкѫдѣ редъ, планъ, срѣдства за достигавье на една цѣль — нема съмнѣние че тамъ властува разумъ.

А насѣкѫдѣ въ свѣта, взетъ изъ цѣло, или разгледанъ въ своитѣ съставни части, виждаме редъ пъленъ, откриваме общъ планъ, намираме чудна хармония между срѣдства и цѣли.

Прочее, свѣтътъ е производъ на разумна сила — или, както думатъ философитѣ, ефектъ на разумна причина.

Пантеиститѣ отговарятъ на всичко това:

Да, има редъ и мѫдрость, закони и хармония въ вселенната; но тѣ не образуватъ единъ Богъ; тѣ сѫ качества на вселенната; тѣ сѫ самата вселенна—гдѣто цари съвършенство.

Отговаряме:

Доказахме че свѣтовната сграда — вкупомъ взета — или разгледана часть по часть — не е въ състояние да урежда сама себе си, не може да промишлява за своето развитие, — че е потрѣбенъ винѫги, насѣкѫдѣ и въ всичко единъ първоначинатель отъ когото исхожда всѣки разуменъ похватъ, всѣки зачаленъ планъ, всѣка първа двигателна мощь, — който заражда всѣка тварь и сила.

Доказахме тоже че този начинатель е съвършенъ—сирѣчь обладава всички качества за да твори разумно, — и стои надъ дѣлата си, извънъ дѣлата си, — понеже е създатель, понеже казанитѣ дѣла иматъ нужда отъ него за да се появятъ, — понеже нищо не би могло да сѫществува освенъ като плодъ на неговата всесилна и всеобемаща воля.

Е добрѣ, първото качество, първата атрибуция на съвършенството — или първото условие за съвършенство — е сѫществованието.

Богъ сѫществува отдѣлно отъ своето дѣло — понеже това дѣло не би се развивало и не би траяло безъ една съвършенно добра наредба, сирѣчь, понеже вселенната не е способна сама да въведе въ себе си подобна наредба.

Има извънъ вселенната нѣщо съвършенно — значи има Богъ.

Абсолютното съвършенство е Богъ, думатъ мнозина.

Трѣба тоже да рѣчемъ: — Богъ сѫществува — понеже първото условие за сѫществованието на съвършенството — е сѫществованието на Бога, — сирѣчь, понеже върхътъ на съвършенството е сѫществованието.

41.

Има мислители които се опитватъ да турятъ слѣпия случай въ зарожданьето на свѣта — сирѣчь които преобръщатъ създанието на самосъздание.

Това учение е химерично.

Разгледано отъ близо — ето що съдържа то:

Разнитѣ части на материята, по единъ необяснимъ за насъ способъ, сѫ влѣзли нѣкогашъ въ движение — съчетали сѫ се една съ друга — распредѣлили сѫ помежду си роли и функции — произвели сѫ небеса, звѣзди, материи и живи сѫщества — отредили сѫ и опредѣлили свойствитѣ на всѣка вещь и на всѣка сила — установили сѫ най послѣ правила и закони неизмѣнни — по които ще се води всевѣчно всичко що сѫществува въ вселенната...

Съ една дума, случайтъ който е несъвмѣстенъ съ воля и похватъ — понеже воля и похватъ сѫ нераздѣлни отъ разумъ — случайтъ се вѣстява като общъ свѣтовенъ установитель и законодатель!

Излишно е да се оборва подобна теория.

Оня който би исказалъ такова сѫждение за най малката сграда — за една картина, за едно писмо, за единъ чертежъ — би минѫлъ за блѣдословецъ.

Организацията иска организаторъ: това не е само философско твърдение, — това е и аксиома научна.

Отъ нищо не излиза нищо.

А слѣпийтъ случай е нищо.

Вселенната живѣе; тя е получила своя животъ пакъ отъ животъ -- понеже само животътъ сътворява животъ.

* * *

Това материялистическо учение — случайтъ е пръвъ учредитель на всичко — се срѣща, у нѣкои мечтатели, въ по друга форма.

„— Свѣтътъ, думатъ тѣ, е предвѣченъ и слѣдвѣченъ, сирѣчь винѫги е сѫществувалъ и винѫги ще сѫществува. А всевѣчното нема нужда отъ авторъ. —"

И тая хипотеза е дѣло на химерически умувания.

Излишно е да напомняме това що знайме отъ изучваньето на земнитѣ работи, — че общества и уредби човѣшки, че човѣшки култури и подвижничества, — а така сѫщо, че всѣкакви земни физически сили и стихии, - сѫ имали периодъ на поява, периодъ на развой и периодъ на преломъ или прекращение.

Излишно е сѫщо да напомняме това що знайме отъ изучваньето на космогонията — че всѣко небесно тѣло — всѣка съставна часть отъ оная грамада свѣтове които странствуватъ изъ просторитѣ, — или стоятъ неподвижни и пръскатъ на далечни растояния огнезарнитѣ си лѫчи, — е подчинена, въ своето поприще, на три правила — или дѣла живота си на три епохи: епоха на образуванье или зарожданье, епоха на вирѣянье или дѣйствие, и епоха на провалянье или огасванье.

Нека кажеме, по скоро, на споменѫтитѣ мечтатели че тѣхната хипотеза не ги обезбременява отъ задължението да обяснятъ отъ кѫдѣ исхождатъ свѣтовнитѣ закони и уредби — сирѣчь какъ е могла да се създаде отъ себе си оная мѫдрость която рѫководи всичко въ свѣта.

Когато рѣчемъ че за реда не е имало зародишъ или епоха на поява — та не е била потрѣбна никога намѣсата на нѣкаква разумна причина— въпросътъ си остава тъменъ и неразрѣшенъ.

И дѣйствително — това обяснение значи че всесвѣтовното устройство, не бидейки предшествовано отъ предварителенъ планъ, сирѣчь отъ предсѫществуващъ надзоръ на върховенъ духъ, не е друго нѣщо освенъ изразъ на произволъ, образъ на безинтелектно стихийно самоволие.

Прочее, всевѣковность и безпричинность въ устройството на свѣта — или слѣпъ случай — то е една и сѫща нелѣпица.

Едничката разлика въ тѣзи двѣ твърдения е слѣдната.

Въ системата за безпричинностьта и всевѣковностьта на свѣта — случайтъ се е срѣщнжлъ и сдружилъ съ реда отъ предвѣчни времена. Наопаки, въ системата за творчеството на слѣпия случай се допуща неочаквано или непланирано нѣкакво сдружаванье между частитѣ на свѣта, — което значи че имало едно време когато, подиръ дълги опити и усилия, подиръ всевъзможни комбинации, случайтъ е смогнжлъ да създаде свѣта и сжществуващата въ него уредба.

Тъй че, и въ първото и въ второто отъ тѣзи твърдения — ний виждаме отсжтствие на разумна воля, липса на свѣтовенъ планъ, — сирѣчь исхвърлянье на всѣкакъвъ принципъ за животъ и сжществование.

А това е безумство и словоигранье.

Безпричинностьта не ражда нищо — понеже е равна съ липса на разумъ — едничкото нѣщо което може да твори.

Безпричинность значи всевѣчна мрътвина.

Безпричинность — както и хаосъ — значи липса на всичко.

Исто така, случайтъ е безсиленъ, непроизводителенъ, понеже нема нищо общо съ разумна воля.

Да виждаме въ случая реална кауза — то би значало да виждаме планъ въ хаоса — да виждаме директива въ отрицанието на всѣко начало — да виждаме разумна цѣль въ провалата на разума.

Случай — то е проста дума — дума абсолютно отрицателна — и неупотрѣбима въ изучваньето на тоя реаленъ ефектъ — свѣтовното устройство.

Свещ. Д-ръ К. Цъновъ.

Психология на религията.

(кратъкъ очеркъ)

I.

Западната богословска мисъль прѣтърпѣва днесъ единъ кризисъ. Старата философия на религията охотно привождаше доказателства за сжществуването на Бога и вѣрваше, че дѣйствително нѣщо доказва. Кантъ обезсили тѣзи доказателства и посочваше само на нравственото доказателство, обаче и него разглеждаше той не като „демонстративно", а като доказателство, сжщностьта на което се заключава въ туй, че нашиятъ практически разумъ ни принуждава да приемемъ, че има едно висше, нравствено сжщество, обаче това е само постулатъ на този разумъ, значи, нѣщо, което е необходимо свързано съ единъ априоренъ, безусловенъ законъ на нашата нравствена природа, но което въ своята сжщность е недоказуемо — propositio practica indemonstrabilis. Подиръ и нравственото доказателство бѣше сжщо обезсилено и тогазъ философията си зададе сериозно въпроса: възможно ли е въобще нѣкакво доказателство за Божието битие? И днесъ рѣшително си отговаря: Не. По-късно теологията си зададе сжщия този въпросъ, но страшното онова „Не" не смѣеше да изрече, докато не си гарантираше прѣдварително нѣкоя твърда основа. Папа Леонъ XIII счете за необходимо да заповѣда на католишкия свѣтъ строго да се придържа о учението на Thomas von Aquino, но това не прѣдотвратяваше реакцията, която бѣше настжпила въ богословскитѣ умове. При протестантитѣ работата бѣше по-лесна: отъ църковнитѣ имъ катедри се чуваха изключително „Морални проповѣди", а тѣхнитѣ богослови се занимаваха съ религията на сърдцето и смѣтаха като най-твърда основа чувството, което бѣше отдавна вече прокламирано отъ Schleiermacher-а за „собствена провинция на религията". Религията, сърдцето, чувството — какво плѣнително нѣщо! Сама философията бѣше на пжть да приеме, че здравата основа на вѣрата е чувството, сърдцето. Тази теория отиде дотамъ, да утвърждава какво всѣко чувство, което затрогва сърдцето на човѣка, било въ своята сжщность „религиозно". Всѣко очудване за устройството на свѣта, всѣко очудване върху микроскопическия свѣтъ на природата, върху блѣсъка на утрѣнната роса, огрѣвана отъ слънчевия лжчь, въобще върху всѣка красота, сънитъ на социалдемократитѣ за бждащата уредба на живота, фантастичнитѣ образи на Fridrich Nitzsche за неговия свърхчовѣкъ и пр. били нѣща отъ религиозенъ характеръ, защото въ такива случаи човѣкъ се вживѣва въ безконечното, богоподобното. Haeckel, Nitzsche, Ибсенъ, Горки и всички възторжени хора сж религиозни, макаръ че нѣкои отъ тѣхъ се обявяватъ за врагове на всѣка религия — това нищо не значи — тѣ пакъ сж религиозни. Това заключение бѣше изнудено и е явна грѣшка противъ елементарното правило на логиката за „непозволеното разширение на голѣмия терминъ" — illiciti processi. Всичко е сърдцето на човѣка, то е изворътъ на вѣрата, а богословието се мжчеше да обоснове това теоритически. Теологията се спре тукъ, но философската мисъль не можеше да се спре, тя продължи по-нататъкъ и се запита: що е това нѣщо, което ние наричаме сърдце? Тя си отговори въ смисълъ, че тукъ сърдце се нарича сборътъ отъ религиознитѣ чувства, които се характеризиратъ като религиозни, защото придружаватъ мислитѣ, които се въртятъ около религиознитѣ прѣдмети: Богъ, безсмъртие и пр., Слѣдователно, тѣзи чувства не могатъ да бждатъ нѣщо първично, та въ тѣхъ да се търси корена на религията, а сж резултатъ отъ извѣстенъ комплексъ отъ мисли за Бога, за безсмъртието и пр.

Обаче за философията този комплексъ отъ мисли resp. доказателства отдавна нѣмаха вече никакво значение и тя ликвидира окончателно съ религиозния въпросъ, който никакъ не ѝ се удаде да го обоснове. Мнозина теолози започнаха сериозно да се страхувать за сждбата на богословието въобще като научна система и бѣха въ недоумѣние. Ако и самиятъ религиозенъ животъ вървѣше абсолютно паралелно съ теологията като система, то неминуемо бѣше не само теологията, но и самата вѣра като животъ да дойдѣше въ кризисъ. Фактически това не стана. Мнозина пакъ си вѣрваха, даже самитѣ тѣзи, които не можеха да намѣратъ разумно основание за своята вѣра и тѣ вѣрваха. Теоритически вѣрата не можа да се обуснове нито съ ума, нито съ сърдцето и въпрѣки туй тя не прѣстана. Въ този моментъ вѣрата стана една проблема надъ проблемитѣ. Гениални религиозни натури на днешно врѣме, но съ философски интересъ, потърсиха другъ изходъ. Тѣ се постараха да дадатъ друга основа и доказателства за Бога като истинска реалность и по този начинъ се оформи едно ново течение, което разглежда религиознитѣ въпроси подъ надсловъ: *Психо-*

логия на религията. Ние тукъ ще се постараемъ да изложимъ накратко основнитѣ принципи на това течение съ критически бѣлѣжки.

(Слѣдва)

Свещ. Димитрий П. Кутуевъ.

Църквата и училището.[1]

Нашата Българска църква и училище, както ви е извѣстно, сж били въ тѣсна дружба прѣди освобождението. Никога тѣ не сж си помагали така взаимно, както тогава. Като оставимъ врѣмето на нашето политическо мичало, когато църквата и училището сж били почти нераздѣлни и когато се развиха и процъвтѣ старата наша книжнина; като изоставимъ и онова робско минало, когато подъ гнетътъ на двама господари — политически и духовенъ, нашата вѣра, нашата национална свѣсть, нашето знание и лжчитѣ отъ науката се пазѣха въ скромнитѣ келии на светитѣ наши обители, — ние дохождаме до нашето пробуждане. Въ първитѣ дни на туй наше възраждане, знание, наука и свѣсть се черпѣше въ монастирскитѣ или църковнитѣ келии. Тѣзи послѣднитѣ дадоха нашитѣ първи учители, първитѣ дѣйци и просвѣтители, които разбудиха народа и пръснаха първитѣ лжчи на знанието, науката, на свѣстяването.

По-сетнѣ тия келии постепенно се прѣвърнаха въ училища, или, по-точно казано, отъ тия келии изникна училището. Ала и въ това си положение то остана пакъ нераздѣлено отъ църквата, пъкъ църквата остана нераздѣлена отъ училището. Съ своитѣ скромни материални срѣдства, Българската църква помагаше и поддържаше българското училище, а туй училище ѝ даваше свещеници, проповѣдници и борци за нейнитѣ правдини, похитени отъ едно инородно духовенство.

Църквата и училището, хванати ржка за ржка, пръскаха нравственость, възпитание, наука и свѣсть и крѣпѣха народа ни и неговитѣ водачи въ борбата срѣщо враговетѣ на българския народъ. Така крѣпени и подпомагани взаимно, църквата и училището извършиха великото дѣло на нашето възраждане, на побѣдата на Българската църква. Келиитѣ родиха основнитѣ училища; тия основни училища родиха класнитѣ училища и тия класни училища, сдружени и крѣпени отъ църквата, възпитаха въ днитѣ на недавнашното робско минало онова поколѣние, което написа въ нашата нова църковна и политическа история най-хубавитѣ и най-свѣтли нейни страници. Така е било едно врѣме. Послѣ освобождението отъ турското робство, като минаха днитѣ на тжгитѣ, въ насъ почна да вѣе другъ вѣтъръ — вѣтърътъ на новото врѣме, вѣтърътъ на новитѣ мисли.

Не знаемъ по какви съображения, по какви мотиви и подбуждения, но и въ насъ се явиха хора, на които първата работа бѣше да се заловятъ за вѣрата, да се заловятъ за църквата. Между другитѣ работи на тия нови хора бѣше: да отдѣлятъ училището отъ църквата, да развалятъ тѣхната вѣковна дружба и още да ги смразятъ. За да оправдаятъ това свое дѣло и да го подкрѣпятъ съ нѣкакви оправдателни причини, тия хора се извиняватъ съ това, че църквата била спъвала науката, че тя не обичала свѣтлината на знанието, а слѣдователно, училището трѣбвало да се отдѣли отъ нея. Забравятъ, обаче, тия хора, че Православната наша църква никога не е гонила науката, никога не е мразила свѣтлината на знанието. Най-великитѣ свѣтила въ нашата Българска църква сж Паисий Хилендарски, Софроний Врачански, Неофитъ Бозвели, Иларионъ Макариополски, Аквентий Велешки. Тия и цѣлъ редъ сж дѣйцитѣ, които сж оставили великански дѣла въ областьта на българското възраждане и наука. Кой създаде това възраждане, кой събуди заспалата българска свѣсть и кой възкреси нашата мъртва история? На кого се дължи днешния нашъ прогресъ? — На всички тия дѣйци, служители на нашата църква.

Прѣминемъ ли въ чисто политическо поле, и тамъ ще намѣримъ сжщото. Нашата Православна българска църква е била на чело въ всичкитѣ политически движения и духовнитѣ, като политически дѣйци, сж били въ първитѣ редове на революционнитѣ дѣйци и първи сж овисвали на бѣсилкитѣ.

И днесь Българската църква страда отъ своитѣ си чада, защото тия чада ставатъ отъ день на денъ още по-несправедливи.

Ние казахме, че нѣкога църквата и училището у насъ сж били нераздѣлни другари, вървѣли напрѣдъ и сж водили нашия народъ изъ оня пжть, който се казва български напрѣдъкъ. Могатъ ли ни посочи нашитѣ нови хора, съ млади идеи, единствения примѣръ, единствения случай, дѣто Българската църква да е прѣчила на българското училище, на науката, на знанието, на свѣтлината? — Не може, такъвъ случай не е имало, такъвъ примѣръ не може се посочи. Напротивъ, църквата е помагала на училището, помагала е на науката, насърдчавала е знанието, давала е сила на свѣтлината. Църквата и днесь помага съ своитѣ скромни срѣдства на училището и се радва на тоя напрѣдъкъ, който е направило. И защо да не се радва? Напрѣдъкътъ на българското училище е напрѣдъкътъ на българския народъ, а българския народъ е синъ на Българската църква, слѣдователно, тоя напрѣдъкъ на нашия народъ е напрѣдъкъ и на нашата Българска църква.

Църквата и вѣрата имать за задача да утѣшаватъ скръбнитѣ, да защищаватъ слабитѣ, да отриятъ сълзитѣ, на плачущитѣ и да опжтятъ душата къмъ вѣчната Божия милость и спасението, слѣдователно, съ тия свои стремежи, тѣ не бъркатъ никому да бжде ученъ. Църквата и вѣрата проповѣдватъ любовь къмъ Бога и любовь къмъ ближнаго своего, слѣдователно, тѣ не проповѣдватъ нищо лошо противъ науката. Църквата прѣпоржчва на своитѣ синове и дъщери да бждатъ милостиви къмъ страждущитѣ; милосърдни къмъ слабитѣ, сирацитѣ и вдовицитѣ и да избѣгнатъ отъ всички прѣстжпления, които влачатъ слѣдъ себе си множество грѣхове — слѣдователно, има ли нѣщо врѣдно тукъ за науката, за знанието, за свѣтлината? Неоснователно е, дѣто се възстава противъ църквата и вѣрата; неизвинително е, дѣто се поставя прѣграда между църквата и училището, та да нѣматъ никакво общение. Не трѣбва да се забравя, че нашия университетъ съ своитѣ професори и наука; нашитѣ гимназии и др. специални училища съ своитѣ учители и дисциплини, почиватъ върху църковнитѣ и монастирски келии съ тѣхнитѣ свещеници и учители и съ тѣхнитѣ панакиди, буквари, наусници и псалтири; това е основата на днешния български напрѣдъкъ. Ние всѣкога сме казвали, че нашата Българска църква и училище трѣбва да бждатъ хванати ржка за ржка, защото така задружно тѣ сж били едно врѣме и само така задружно тѣ сж могли да извършатъ великото дѣло на нашето национално и духовно възраждане. Църквата дава надежда, вдъхва любовь къмъ ближниятъ и поучителитѣ съ религиозно нравствено възпитание, а училището украшава това знание; знанието съединено съ

[1] Рефератъ отъ свещ. Димитрий П. Кутуевъ отъ с. Пормикъ, четенъ на 19-и януарий 1912 година прѣдъ братчицитѣ-свещеници отъ Плѣзенското окржжие.

религиозно нравственото възпитание сж създавали и създаватъ траенъ напрѣдъкъ и истинско благоденствие на народитѣ. Св. църква, водима отъ това дълбоко убѣждение, много скърби, като вижда, че нѣкои отъ нашитѣ учители не сж проумѣли тая историческа истина и сж се отклонили отъ тоя правиленъ пжть. Св. църква се радва на българския напрѣдъкъ; тя не иска днешното българско училище да се повърне пакъ на панакидитѣ и часослова. Но тя иска училището да не руши това, което църквата съ нѣкогашната келия и съ нѣкогашното школо е съградила и направила. Тя иска това нѣщо отъ днешното училище не поради нѣкаква облага за себе, а иска за трайностьта на самото училище, за здравината на българския напрѣдъкъ; защото, ако се разруши основата, ще падне и самия градежъ, построенъ върху тая основа. Църквата никога не е прѣставала да подържа училището. Довчера тя е държала на ржцѣтѣ си и българската наука, българското знание, и българския напрѣдъкъ. Тя, прочее, има това право да иска отъ днешното българско училище, въ неговата разнообразна форма и въ неговия различенъ ръсть, да крѣпи религията, религиозно-нравственото възпитание, и да подържа оная топлина и връзка, която е сжществувала между сжщата църква и нѣкогашното училище. Учительтъ и ученицитѣ нѣкога сж помагали на църквата, на религията и на църковнитѣ служители; подържали сж църковното благолѣпие, било съ своитѣ проповѣди, било съ своитѣ пѣснопѣния. Радостьта и празденствата на църквата сж били радость а празденства и на училището. (Слѣдва).

Франкъ Тома.

Почитай жената.

Азъ съмъ отъ тѣзи, които вѣрватъ въ ангелитѣ пазители, но не въ онѣзи духове, които непосрѣдствено ни влияятъ, а въ сжщества отъ месо и кости, които Богъ е поставилъ до човѣка, за да му помагатъ да извършва великия подемъ, нареченъ животъ.

Ангелъ пазитель за човѣка е жената и нека се не сърди силния полъ, защото тя играе една важна роля въ човѣчеството.

Добра или лоша, за тази роля се казва: ако искате да опрѣдѣлите степеньта на цивилизацията на единъ народъ, не остава освѣнъ да изучите, какъ се отнася той съ жената. Обществото е, каквото е сѣмейството, а сѣмейството — каквато е жената. Тамъ, дѣто се не зачитатъ правата на жената, сѣмейство, тъй да се каже, нѣма, и обществото е въ диво състояние. Това не ще рече, че между дивацитѣ нѣма цивилизовани, а по-често и, за нещастие, много по-често даже — диваци между цивилизованитѣ.

Тази роля на жената се потвърдява и отъ тѣзи толкозъ често повтаряни думи: колчемъ видите единъ мжжъ великъ въ злото или могжщъ въ доброто, можете да бждете увѣрени, че той е изтърпялъ влиянието на жената. Търсете жената, и вие ще намѣрите тайната на този човѣкъ.

Този ангелъ пазитель, слѣдящъ непрѣкжснато мжжа, мѣнява си името споредъ възрастьта и мжчнотиитѣ на пжтя: въ начало той е майка, послѣ сестра, послѣ жена, сетнѣ дъщеря и най-сетнѣ внучка. Но каквото и да бжде името и каквато и да е ролята що играе, все сжщия си остава ангела, а той е жената, т. е. подобното на мжжа сжщество, отъ което той се нуждае, за да се възвиси до Бога.

Прѣди още да види свѣтлината на този свѣтъ, човѣкъ се носи, храни и образува въ майчината си утроба и, за да го доведе до живота, Богъ е създалъ туй изящно творение на природата, което се нарича майчино сърдце и което е отразъ на Божието.

Какви съкровища на нѣжность, прѣданость и самопожертвуване се криятъ въ думата „майка“! И ако нѣмаше други доказателства за сжществуването на Бога, едничкото туй би било достатъчно. И каква е тази лудость за природата, за законитѣ на химията и на физиката да произведатъ това божествено нѣщо, което се нарича майчина любовъ? А за да сжществува, това нѣщо трѣба да произхожда отъ Бога, значи, трѣбва и Богъ да сжществува. Затова и младежитѣ, които сж били честити да иматъ добра майка, не я забравятъ прѣзъ цѣлия си животъ; образътъ ѝ е всждѣ и, ако въ грѣха или разврата я забравятъ, почти всѣкога дохожда часътъ, въ който мисъльта за майка имъ се възражда още по-силно и по-живо, отколкото всѣки другъ пжть и тази мисъль не едного е възпирала на самия брѣгъ на пропастьта: „Ако майка ми ме видѣше . . . .“ казватъ си тѣ тогава, а само тѣзи думи сж бивали много пжти достатъчни, за да се възвърнатъ тѣ къмъ доброто.

Който се е занимавалъ съ възпитание на дѣца, лесно може да различи младежа, който е ималъ добра майка, защото той забѣлѣзва у него нѣщо макаръ и реално, но мистериозно, което го въздига надъ другитѣ. Когато изчезне майката, сѣмейството коренно се разстройва, а понѣкога и изчезва, защото майката е центъра, съединителната връзка между различнитѣ членове, а огнище безъ майка може ли да се назове огнище? Азъ се съмнѣвамъ, че това може, ала и да може, въ всѣкой случай, то ще е огнище безъ огънь, . . . освѣнъ ако ангелътъ пазитель не се яви подъ друга форма.

Като казвамъ това, азъ бихъ желалъ да мога да говоря на всички младежи, които познавамъ и да ги моля да почитатъ майкитѣ си; желалъ бихъ да имъ кажа съ високъ гласъ всичко, което тѣ длъжатъ на майкитѣ си; да имъ припомня, колко мжки тѣ имъ сж костували; колко болки сж имъ причинили; желалъ бихъ да ги отърва отъ гризението на съвѣстьта, което единъ день може да ги постигне, ако чрѣзъ своето лошо поведение тѣ счупятъ сърдцето на майкитѣ си и може би ускорятъ края имъ. Охъ! колко сж горчиви тѣзи гризения на съвѣстьта! Ако можаха младежитѣ да си дадатъ отрано смѣтка за тѣхъ, колко щѣше да бжде по-другъ живота имъ! Да почиташъ майка си, ще рече себе си да почиташъ. И който е умѣлъ да почита майка си не само въ младостьта си, но прѣзъ цѣлия си животъ, естествено ще бжде наклоненъ да почита другитѣ жени, защото въ тѣхъ той ще вижда образа на тази, която е обичалъ. Може да се случи една жена да не бжде достойна за почетьта на дѣтето си, но и тогава то ще си спомни, че тя е негова майка и то нѣма право да я тъпче подъ краката си.

Единъ день нѣкой си проповѣдникъ приелъ на гости една бѣдна майка, дѣтето на която ѝ сломило сърдцето. „А! господине, казвала въ своето огорчение майката, когато дѣтето ми бѣше малко, стжпваше по политѣ ми и се държеше о фустата ми, сега то върви по сърдцето ми, слѣдъ като го сломи“.

Злощастенъ младежъ, който е заслужилъ да се говори за него подобно нѣщо! Още по-голѣмо злощастие за момичето, което той ще срѣщне по пжтя си!

Ето момчето, слѣдъ като е било нѣжно обичано отъ майка си, влиза въ живота; то влиза въ свѣта като влѣзе въ училище или въ работилницата. Колкото и да бжде младо, то не закъснява да види и да чуе лоши нѣща, изкушенията изблицватъ съ първитѣ измами и съ първитѣ печали. А тѣзи сж най-жестокитѣ печали, които

оставятъ дълбоки слѣди въ нѣжнитѣ и чувствителни души. Въ тази възрасть могатъ да се развиятъ първитѣ блѣнове. О! колко сж прѣлестни, колко сж поетични тѣзи блѣнове, но колко разочарования понѣкога ги придружаватъ! Това е пролѣтьта съ веселото си слънце и съ внезапнитѣ си дъждове, които накарватъ птицитѣ по голѣмитѣ дървета да млъкнатъ. Сърдцето отведнъжъ отпада — тъй малко то е пригодно за страдание! Тогава се явява нужда отъ едно довѣрено лице, трѣбва едно приятелско сърдце, което да усѣща и да разбира и въ което то да може да се разстеле; нужденъ е . . нужденъ е единъ ангелъ пазитель и ето че той се явява въ образа на многообична сестра. Тя ще възприеме тайнитѣ на младия момъкъ, защото тоя не би се осмѣлилъ да ги каже на майка си; тя ще утѣшава незамѣтно това голѣмо момче, което изглежда толкозъ силно и чието сърдце често е толкозъ чувствително. Съ малко тактъ и неусѣтно тя ще знае да го подхване: тя ще изслушва мжкитѣ му и ще му възвръща куража, като му дава добри съвѣти. Може би, чрѣзъ нея той ще се научи да познава бждащата си другарка. И кой знае, дали тази добра сестра не ще стане тайна довѣреница на двамата млади, които се обичатъ? Тя има двѣ уши и може и двамата да слуша; една уста, която да ги насърдчава... или да ги въздържа споредъ случая. Тя обича извънмѣрно брата си, и затуй търси щастието му, ако ще би сетнѣ да бжде обезличена, ако нуждата настане. Но ролята на сестра не се ограничава съ това. Тя още е повикана отъ Бога да направи по сносни тъй суровитѣ братя, защото има нѣщо, които тѣ въ нейно присжтствие не смѣятъ да кажатъ и извѣстни разговори, които прѣдъ нея не смѣятъ да водятъ — тя е феята, която придава на мжжа — естествено малко суровичекъ, малко дивичекъ — грация и деликатность.

Младежи, ако имате сестри, гледайте на тѣхъ като на хубавъ даръ, който Богъ ви е далъ. Отъ опитъ много добрѣ зная, че при извѣстна възрасть съ фуражка на глава, съ цигара въ уста и съ сколуфи надъ челото, лесно се зашемадява главата на младежа, и той си въобразява наивно, че нѣма другъ като него. Тогава не му говорете за сестра му, защото той се смѣта много високо надъ нея. Не може да се прави сравнение между неговата интелегентность и оная на сестра му; между неговитѣ университетски науки и учението на сестра му. Той усмива това, що учи тя.

Любезни млади читатели, даже да прѣдположимъ туй, за което азъ не съмъ убѣденъ, а още по-малко вие, а именно, че сестра ви стои по-долу отъ васъ, вие пакъ трѣбва да я почитате. Ще дойде день, когато животътъ, като ви научи на нѣкои работи, що не знаете, ще научите да цѣните и сестра си, която ненавиждате; вие имате при себе си богатство, което, ако използовате, ще сторите добрѣ и, вѣрвайте ми, че вие съвсѣмъ нѣма да се унижите, като считате сестра си равна вамъ. Вие скоро ще се научите, че науката не е всичко въ живота, че тази чудна машина, що се нарича човѣкъ, е съставена отъ воля, чувства и отъ многобройни аспирации, които често жената може по-добрѣ отъ насъ да разбере. Не търсете да се издигнете, като ненавиждате сестра си, и ако искате да се показвате голѣмъ съ достоинство, винаги се отнасяйте съ сестра си като съ равна вамъ, а никога по-долна.

Отъ френски прѣв. *Епископъ Иосифъ.*

(Слѣдва).

Мнѣния и отзиви.

Георги Стояновъ.

Георги Пасаровъ и черковно-националното ни единство.

III

Сетнинитѣ отъ поощряването на националнитѣ и иновѣрнитѣ пропаганди отвъдъ Рила.

Кой знае защо, но това, което ние намираме за маловажно и *дребно*, сърбитѣ го намиратъ за много важно. Трѣба да признаемъ, че нашитѣ бащи и дѣди не гледаха тъй на въпроситѣ отъ националенъ и вѣрски характеръ, както, напр., г. Пасаровъ гледаше прѣзъ 1902 г., а гледа и сега. И това е обяснимо. Къмъ политическото и икономическо робство българитѣ трѣбаше да понесатъ и това на Гръцката патриаршия. Подъ въздѣйствието, обаче, на оная вълна на свобода и национализъмъ, която се роди въ Франция и съ своя инстинктъ за реалното, българинътъ скоро разбра, че нему е потрѣбно да се издигне културно и се отърси отъ мизерното си положение. Съ една за очудване опоритость и достойна за похвала стремителность българинътъ сполучи да добие своя самостойна църква. Това бѣ прѣдговора на националното събуждане. Съ силата на руското оржжие и съ кръвьта на героитѣ-българи на Шипка и Шейново българскиятъ народъ доби свободата си. Но Берлинскиятъ договоръ разпокжса Санъ-Стефанска България и наложи на народа ни да изнемогва отъ 30 и повече години насамъ подъ мечтата на обединението, безъ, обаче, да бжде тя постигната. Въпрѣки обстоятелството, че имаме самостойна църква, която работи въ това направление; че съ грамада срѣдства бѣха турени въ услуга на културното дѣло; и че, като борецъ противъ тиранията, българинътъ създаде обаяние за себе си, не можемъ за съжаление, да не признаемъ, че съвсѣмъ малко е направено отъ това, което имаше и *трѣбаше* да се направи, а нѣкждѣ даже се руши и направеното.

Това се доказва отъ добититѣ отъ насъ въ продължение на 32 години резултати, защото казваше прѣзъ 1910 г. единъ добъръ познавачъ на Македония: „Отъ 1904 год. насамъ на по-вече отъ 200 села е отказано да се приобщатъ къмъ Екзархията; прѣжни Екзархийски села сж изгубени за насъ подъ натиска на гръцкитѣ и *главно* на *сръбскитѣ чети*; цѣла сѣверна Македония е прошарена съ сръбски училища и агитатори; единъ законъ за черквитѣ, който турското правителство обѣщава да вотира и приложи, но който все се отлага, защото се чака затвърдяването на нашитѣ врагове въ резултатитѣ добити отъ четнишката имъ дѣйность и отъ прогласеното отъ Хилми паша статукво отъ 1903 год., което за насъ означава не само повръщане къмъ тази дата, но и изгубване много отъ това, което сме имали тогасъ, защото придобитото не ни се дава, а отнетото се санкционира въ полза на враговетѣ ни. И завършва този македонски дѣецъ въ този редъ на мисли съ фразата: „единъ новъ сръбски владика въ Македония, който е санкцията на тѣхнитѣ (на сърбитѣ) претенции“, за да изрече слѣднята горчива мисъль: „Турцитѣ нѣма да мирясатъ, докато не разпокжсатъ и убиятъ морално българина, тѣхенъ подданикъ. Това тѣ ще постигнатъ, като отдадатъ при мълчаливото съгласие на царството сѣверна Македония, населена съ най-гжсто българско население, подъ сръбско влияние. Друга часть ще бжде насилствено оставена подъ Патриаршията, на останалата ще отнематъ училищата, и най-непримиримата я очаква куршума отъ засада, бѣсилката на военнитѣ сждилища и „заточението“.

Нашиятъ пъкъ въ Солунъ консулъ г. Шоповъ въ майската книжка на „Българска Сбирка“ отъ 1911 год. дава слѣднитѣ цифри: въ тритѣ македонски вилаети отъ 1820 екзархийски села, 331 сж още патриаршески, т. е. грькомански, и 194 — сърбомански, а въ Скопския санджакъ имало 598 екзархийски села, 60 патриаршески, т. е., гъркомански, и 127 сърбомански. И завърша г. Шоповъ статията си: „Българското единство въ тритѣ велаети прѣди 15—20 години бѣше по-силно, отколкото днесъ. Една четвъртъ сме изгубили отъ това което имахме прѣди петнадесеть години. Днесъ въ Битолския велаетъ и въ Скопския санджакъ има 194 патриаршески сърбомански села, които прѣди 15 години бѣха екзархийски. Ако прибавимъ и селата, въ които има по нѣколко само сърбомански кжщи, числото на сърбоманитѣ излиза много по голѣмо“.*)

Току-що изложената загуба за българитѣ и печалба за сърбитѣ е резултатъ отъ ржкополагането на Фирмилияна за Скопски митрополитъ. Но най-чудовищното е, че тѣзи национални пропаганди намиратъ въ лицето на православния български народъ хора, които правятъ митинги въ полза на тѣхъ, а въ врѣда на българщината, Нека и това се чуе отъ тѣзи, които едно врѣме казваха. че не си струва труда да правимъ въпросъ отъ една влидишка калимавка, защото сме имали по-голѣми задачи да прстигаме. Прѣзъ 1910 год., както се знае, се внесе въ турския парламентъ законопроекта за църквитѣ. Тогава вѣстницитѣ ни донесоха, че въ Битоля станали голѣми митинги противъ този законъ, т. е. противъ Екзархията. Екзархийскиятъ пъкъ в. „Вѣсти„ съобщи слѣднитѣ много любопитни свѣдѣния: „Вилаетското управление прѣдварително позволило митинга съ условие, обаче, да не се прави демонстрация. То имало доказателства, че мнозина селяни отъ патриаршескитѣ села (българи, които признаватъ грьцката патриаршия) съ насилия и заплашвания, а нѣкои съ измами били заставени да отидатъ на митинга въ България. Слѣдъ като били дадени богати гощавки на селянитѣ, въ двора на грьцката гимназия се състоялъ митинга. Тукъ организационното бюро се натъкнало на една голѣма неприятность: на какъвъ езикъ да се говори на събрания грькомански народъ? Нещастнитѣ патриаршисти не знаятъ ни дума грьцки! Матерниятъ имъ езикъ на ли е български? Нѣма що да се прави: ще трѣба да се държатъ рѣчи и на български езикъ! Положението е съвсѣмъ комично и изобличително, но най-сетнѣ нали народътъ трѣба да разбере що му се говори? Ораторитѣ говорили и на български езикъ“.

Тукъ е, мислимъ, мѣсто да да пояснимъ една по-прѣди изказана мисъль, какво г. Пасаровъ погрѣшно мисли, като казва, че, ако не бѣше схизмата, ние владика български въ Македония не щѣхме да видимъ. Освѣнъ че, както вече казахме, владици ние въ Македония имаме на основание на фермана, но и кога законътъ за черквитѣ се внесе въ турския парламентъ гърцитѣ депутати въ парламента и гърцитѣ—сърбомани по митингитѣ възставаха противъ този въпросъ, защото българитѣ били схизматици. Министърътъ, обаче, на изповѣданията стана и заяви, че турското правителство не признава българския народъ за схизматически. По този начинъ на българитѣ се даде това, което законътъ прѣдвиждаше.

Прѣминаваме къмъ вѣрскитѣ пропаганди.

Историческа истина е, че цѣлостьта на нацията може само тогава да се запази, кога отдѣлнитѣ ѝ части сж свързани съ еднаква вѣра, еднакви стремежи и идеали. Тази истина има най-вече приложението си въ прѣдѣлитѣ на турската империя, дѣто личната свобода и спокойното живуване се обусловва, ако не изключително, то въ твърдѣ голѣмъ размѣръ, отъ религията, която индивидътъ изповѣда, както и отъ обстоятелството подъ чий държавенъ протекторатъ се намира извѣстно религиозно вѣрване. Отъ това слѣдва, че настаняването отсамъ и оттатъкъ Рила между православния български народъ на протестанти и тъй много прѣхваленитѣ отъ г. Пасарова католици нѣматъ друга цѣль, освѣнъ вжтрѣшного разпокжсване на нацията ни. И може ли, наистина, да се говори, че македонския българинъ и българина отъ свободното царство ще запазятъ нацията си цѣла и непокжтната, ако единъ день, не дай Боже, католишкитѣ патери и калугерки сполучатъ да вплетятъ въ мрѣжитѣ си по-голѣмата часть отъ роба? Та тогава самъ послѣдниятъ може да каже, че добрѣ си поминува, защото за неговитѣ сждбини се грижи не малката България, а велики сили, подъ чийто протекторатъ се намиратъ папищашитѣ въ турско. Съ кого тогава, г. Пасаровъ, ще постигаме великитѣ задачи, като оставяме *дрѣбното*?

Прѣзъ 1860 год. лондонскиятъ в. „Times“ писалъ подиръ Кримската война: „Послѣднята война нищо не измѣни, нищо не създаде; тя не можа да примири съперническитѣ *вѣрвания*“. Тѣзи думи не сж изгубили значението си и до днесъ, защото това съперничество на разнитѣ вѣрвания никога не може да се помири. Стълкновението между католици и православни, протестанти и православни и сега още продължава, защото православниятъ български народъ не може да се помири

---

*) По-рано имахме случай да кажемъ за едно недобросъвѣстно отъ страна на г. Пасарева цитиране изъ писаното отъ митрополита Симеона. Сега е втория случай. Като разглежда митрополитъ Симеонъ вѣрно ли е мнѣнието на нѣкои негови опоненти, че разпрята меж"у гърци и българи ще прѣстане кога стане разграничаване на това, което принадлежи на всѣки народъ“, като отговаря, че нѣщо подобно ние отъ гърцитѣ не можемъ да очакваме, защото, както при падането на Цариградъ византийцитѣ викали: „по-добрѣ турска чалма, отколкото папишашка шапка“, така и сега атинскитѣ гърци казватъ: „не е врѣме да се уравнява недоразумѣнието съ българитѣ;“ и като изтъква, че и турцитѣ нѣматъ интересъ да извършатъ това разграничение, защото тѣхната политика се заключава въ началото: „раздѣляй и владѣй“, продължава: Ако не бѣше такова тѣхното (на турцитѣ) желание, тѣ не щѣха четиредесеть вече години да държатъ неизпълненъ десетия членъ отъ фермана за учреждаването на Екзархията, по силата на който всички епархии, населени въ мнозинство отъ българи трѣба да минатъ подъ вѣдомството на Екзархията. Великиятъ везиръ Къпрълъ Мехмедъ паша прѣзъ 60-та година отъ миналото столѣтие казалъ, че Цариградската патриаршия ще бжде обърнета на гължбарница, а другъ единъ везиръ, не можемъ да си спомнимъ кой, се заканилъ да изправи Екзархията охтичава. Не постигнаха ли цѣльта си турцитѣ? Кой обръща внимание на такриритѣ на патриарха и екзарха, освѣнъ газетаритѣ, за да се мамятъ гърци и българи, че религиознитѣ имъ началници работа вършатъ? Скопската и Дебърската епархии въ голѣмата си часть сж изгубени за Екзархията. Имаше основание костурскиятъ владика Каравангелисъ да казва, че си врѣме българскиятъ Екзархъ ще остане само съ патерицата си въ ржка“. (Гл. Ц. В. брой 8)

Цитирахме цѣлия този пасажъ отъ статията на митрополита Симеона, за да докажемъ колко недобросъвѣстно за своитѣ цѣли г. Пасаровъ пропуща не само цѣли тиради, а нѣколко само думи, съ което, естествено, се измѣня смисъльта на изрѣчението. Той въ рѣчьта си пропусна думитѣ: „*имаше право* и пр. до думата „съ“ и прочете: „съ *врѣме* и пр.“ и нагоди тъй работата, като че ли тѣзи думи сж *лично* на митрополита Симеона. Може на г. Пасаровъ да се не нрави това, което се казва, защото грѣхътъ му отъ 1902 год. може да го боде въ очитѣ но той нѣма право да се сърди и съ невѣрно цитиране думитѣ на хората да ги изкарва такива каквито не сж. Свѣнъ ни е да произнесемъ по адресъ на г. Пасарова думата, която каза за Варненския владика, но грѣхътъ за загубата въ Македония се пада г. Пасарову и нему подобнитѣ които не послушаха прѣзъ 1902 г. нито Екзархия, нито хубавата статия на митрополита Симеона, печатана прѣзъ с. г. въ „Църковенъ Вѣстникъ“ и счетоха въпросътъ за Фермилияна *дрѣбна* работа.

Ала ботушътъ стиска г. Пасарова и на друго мѣсто. Нему митрополитъ Симеонъ не му се нрави, — „кръвно го обидилъ“, защото писа двѣ три статии противъ тъй прѣхваленитѣ отъ г. Пасарова католици които дори и турскитѣ султани, макаръ девизътъ имъ да е: „*раздѣляй и владѣй*“, не можаха въ държавата си да търпятъ, заради тѣхнитѣ шпионства и кознодѣйства.

съ вѣрвания, които иматъ за цѣль да го разпокжсатъ вжтрѣшно и убиятъ вѣрата му въ неговата нация.

Прѣзъ 1910 год. нашиятъ царь награди Одринския униятски владика Михаилъ Петковъ съ ордена II ст. за гражданска заслуга. По този поводъ в. „Миръ" писа слѣдньото: „станалото въ Одринъ не е награда на единъ кондукторъ, или на единъ готвачъ, а на единъ борецъ противъ Българската православна църква, на едно лице, което всѣки день дохожда въ стълкновение съ българската митрополия и съ православното паство. . ." „Тукъ се фаворизира явно и демонстративно една пропаганда, която работи противъ *единството на нашия народъ* (к. н.) противъ *основитѣ на нашата църква*, противъ *жизнениитѣ интереси на нашия народъ*". Това се казва отъ хора, които сж управявали и управяватъ царството ни; тѣ сж се грижили и грижатъ за черковното ни и национално единство, та за това най-добрѣ знаятъ кои именно хора работятъ противъ *„жизнениитѣ интереси на нашия народъ"*. Отъ насъ си нищо нѣма да прибавимъ.

Резюмираме казаното дотукъ за сетнинитѣ отъ сърби и инославни пропаганди:

Тѣзи национални и вѣрски пропаганди сж най-голѣмото зло за българщината отвждъ Рила; тѣ сж злия гений на нашето черковно-национално единство.

Ако г. Пасаровъ, както видѣхме, защищавалъ е и защищава, хвалилъ е и хвали, както националнитѣ, тъй и вѣрскитѣ пропаганди, нѣмаме ли, прочее, право да му кажемъ, че той е побъркалъ пжтя, по който трѣба да се търсятъ истинскитѣ виновници на нашето черковно-национално разединение?

На читателя пъкъ оставяме да се произнесе, какво г. Пасарову може да се рѣче.

КНИЖНИНА.

Лжчь отъ Божията слава.

Небеса повѣдаютъ славѹ бжію.
(Пс. 18.)

Какъ славятъ Бога небесата
И Го въсхваляватъ надалечъ;
Какъ слави Него и земята,
О смъртний, чуй тазъ славна рѣчь!
Кой тъй небето украсява
Съсъ слънце, звѣзди и луна?
Кой чудно тъй ги управява
И кой имъ даде свѣтлина?
О Богъ е — Богъ, Царя небесни,
Началото на все и край —
Творецътъ в'тваритѣ чудесни
Съсъ лжчь отъ слава си сияй!
О глжбина и о богатство
На Бож'ята прѣмждрость, мощь!
О колко Божието царство
Сияе славно день и нощь!

Свещ. *Ив. п. Михаиловъ.*

Външенъ прѣгледъ.

Цариградската гръцка патриаршия. *(Нови търкания между Портата и Цариградската патриаршия; посѣта на арменския патриархъ въ грц. патриаршия и размѣнени по тоя случай мисли).*

Откакъ се обяви конституцията въ Турция, привилегиитѣ на немюсулманскитѣ общини въ страната сж изложени на особено прѣслѣдване отъ страна на властьта. Това се прави прѣдумишлено, за да може да се дискредитира реномето на християнскитѣ вѣрски центрове и да се парализира дѣйностьта имъ. Най-голѣмитѣ атаки въ това отношение прѣтърпѣва Цариградската църква, защото младотурцитѣ знаятъ, че тя трѣбва най-напрѣдъ да се сломи. Тѣ обичатъ да вѣрватъ, че съпротивата на другитѣ ще бжде по-слаба. Фенерската патриаршия отдавна е разбрала това много добрѣ и се съпротивява и брани съ всички сили. Напослѣдъкъ е станало ново сблъскване между Патриаршията и правителството по въпроса за завѣщанията. Така, знае се, че, съгласно привилегиитѣ на Цариградската църква, правителствениитѣ власти сж длъжни да прилагатъ въ изпълнение постановленията и рѣшенията на духовнитѣ сждилища при митрополиитѣ и по въпроси за завѣщания. Обаче на много мѣста младотурскитѣ протежета не признавали за валидни и неприлагали въ изпълнение много завѣщания и то само за това, че били депозирани и завѣрени въ гръцки митрополии. Синодътъ при Патриаршията, като взелъ актъ отъ нѣкои оплаквания на митрополити по въпроси отъ такъво естество (Костурския, Янинския, Парамитийския), рѣшилъ да се подаде на министра на изповѣданията енергиченъ такриръ, съ който да се иска разпоредбата му да се накажатъ всички чиновници, които си позволяватъ подобни произволи и да не се правятъ никакви прѣчки по въпроси за завѣщания.

— Споредъ заседенъ обичай, прѣзъ коледнитѣ и великденскитѣ праздници арменскиятъ патриархъ, придруженъ отъ членове на Синода и мирския съвѣтъ при него, прави официални посѣщения на вселенския патриархъ и българския екзархъ. До прѣди двѣ години, при отиването си въ патриаршията на Фенеръ той посѣщаваше и катедрала на патриаршията, дѣто влизаше и въ св. олтаръ, цѣлуваше св. Евангелие на него и слѣдъ това заставаше на архиерейския тронъ, отдѣто произнасяше на арменски или турски езикъ поучително слово за значението на праздника. Сжщото правѣше и всел. патриархъ, кога му повръщаше направеното посѣщение. Отъ двѣ години насамъ, обаче, религиозната часть на тѣзи посѣщения, по взаимно съгласие на респективнитѣ шефове, изложено въ протоколно рѣшение, се унищожи. Такова посѣщение направилъ арменскиятъ патриархъ на горѣпоменатитѣ духовни началници и тази година по случай вел. праздници. Слѣдъ обикновеннитѣ привѣтствия (братско цѣлуване, рѣчь и прѣпоржчване на придружаващитѣ ги лица) били размѣнени мисли и по условията, въ които сж изложени пасомитѣ имъ въ страната по настоящемъ. Констатирало се грозното положение, което прѣживѣвали всички немюсулмански народи въ страната и се изтъкнала грамадната полза отъ едно взаимно съгласие и солидарность по всички вѣрски въпроси, що засѣгатъ всички еднакво, за благото на християнскитѣ народности въ държавата. По този начинъ се констатирала една неволя, която еднакво тормози всички немюсулмани и се изказали пожелания за образуване една комисия, въ която да влизатъ прѣдставители отъ всички патриаршии и да промишлява, какво да се прави, за да се отстраняватъ тѣзи злини и бѣдствия, които ги постигатъ. Такава комисия наскоро щѣла да се образува. Тя щѣла да замѣсти онази комисия отъ депутати на бившия парламентъ, която толкова съдѣйствувá за зближението на гърци и българи, и на която се дължатъ общитѣ протестационни такрири по привилегиитѣ, защото всички депутати, които я образуваха, не можаха, както се знае, да се прѣизберат.

Църковно-обществена лѣтопись.

2-и май. Деньтъ 2-и май, на който Българската църква чествува паметьта на св. царь Борисъ, се отпразднувалъ тържествено въ цѣлото царство. Въ столицата има божествена служба въ всички храмове. Въ съборния храмъ, подиръ божествена служба, Н. Високопрѣосвещенство св. Софийския митрополитъ г. Партений въ съслужение на многобройно духовенство, отслужи молебенъ по случай тезоименния день на Н. Ц. Височество Прѣстолонаслѣдника князъ Борисъ Търновски. Храмътъ бѣ пъленъ съ богомолци. На първо мѣсто бѣха г. г. министритѣ на чело съ министра прѣдседателя г. Ив. Ев. Гешовъ, прѣдставителитѣ на двореца, г. г. бившитѣ министри, пълномощнитѣ министри на чуждитѣ държави, подпрѣдседательтъ на Н. Събрание г. Ив. Пѣевъ, общинския съвѣтъ на чело съ кмета г. Хар. Карастояновъ, генералитѣ и офицеритѣ отъ столичния гарнизовъ, висшитѣ чиновници и множество видни граждани.

Митингъ за Македония и Одринско. По инициатива на г. г. Ив. Вазовъ, професоритѣ Ив. Д. Шишмановъ и В. Златарски, д-ръ Хр. Стамболски, Ив. Грозевъ и пр. на 29-и априлъ часа на 10 прѣдъ пладне стана многолюденъ митингъ въ локала „Нова Америка", въ който се очерта кървавия младотурски режимъ и отчаяното положение на християнитѣ и прѣдимно на нашитѣ сънародници въ Македония и Одринско. Говориха г. г. професоръ Д-ръ Б. Цоневъ и столичния адвокатъ Григоръ Василевъ. Митингътъ се откри съ кжса рѣчь отъ г. Ив. Грозевъ. Рѣчитѣ на професоръ Цоневъ и Григоръ Василевъ, съдържателни и аргументирани, се посрѣщнаха съ единодушно одобрение и бурни ржкоплескания. На край професоръ Шишмановъ прѣдложи резолюция, въ която се кани царското правителство да се застжпи прѣдъ европейскитѣ сили да се приложи 23-и членъ на берлинския конгресъ, който членъ прѣдвижда автономна управа за европейскитѣ вилаети въ Турция. Резолюцията се прие съ бурни ржкоплескания.

Синодна разпоредба. Св. Синодъ е разпоредилъ до епархийскитѣ началства и до ставропигиалнитѣ мънастири да се отслужи на 11-и май, подиръ божествена служба, панихида за приспонаметния иеромонахъ Паисий Хилендарски, именитъ труженикъ, пръвъ български историкъ и пръвъ и най-пламененъ апостолъ на възраждането на българския народъ, по случай изпълването 150 години отъ появата на неговата история. Въ разпоредбата се прѣпоржчва на духовенството най-голѣмо участие въ тържеството, съ което се чествува епохалната дѣйность на скромния, но великъ духовникъ и появата на книгата, на която българския народъ дължи своето възраждане, както и днешното положение, което заема.

Св. Врачански митрополитъ. Н. Високопрѣосвещенство св. Врачанскиятъ митрополитъ г. Константинъ, който отъ двѣ недѣли бѣ въ столицата, на 1-и май сутринята замина съ пощенския влакъ за гр. Вратца, седалището на епархията си.

Връщане въ праотеческата църква. Гражданитѣ и гражданкитѣ Георги Иоловъ, Зорка Георгиева, Георги Т. Младеновъ и Г. Василевъ отъ с. Голинци, Ломска околия, досега протестанти, съзнали свойтѣ заблуди и се повърнали въ лоното на праотеческата си православна църква. Своето прѣминаване тѣ съобщаватъ съ слѣдната телеграма отъ 23 IV до св. Синодъ съ копие до „Ц. вѣстникъ":

„Заявяваме прѣдъ цѣлата Българска православна църква, че слѣдъ убѣдителнитѣ рѣчи на отца Александра Стояновъ се отказваме отъ учението на протестантитѣ, подиръ което бѣхме се увлекли, и се присъединяваме въ реда на истинскитѣ Христови послѣдователи, на тия отъ Източната православна църква".

Новъ протоиерей. Недавна Благоговѣйния свещеникъ Георгий Рафаиловичъ, синод. проповѣдникъ въ Пловдив. епархия, отпразднува тридесетлѣтието на своето свещенство. Както е извѣстно, Н. Благоговѣйнство е билъ дълъгъ редъ години законоучитель въ Богослов. у Самоковъ училище и другадѣ. Билъ е гарнизонэнъ свещеникъ, а отъ нѣколко години е проповѣдникъ въ Плов. епархия. Сжщиятъ е познатъ и съ редъ статии по разни теми, развити въ духовни списания, особени книжки и вѣстници. — Зарадъ неговата дълга и тъй полезна дѣятелность на църковно-просвѣтното поприще св. Синодъ рѣши да го отличи съ протоиерейски санъ, толкозъ за награда на положенитѣ му трудове, колкото и за насърдчение за нови още по-полезни. По свѣдѣния отъ Пловдивъ, на 23-й мин. м. априлий Н. Впрѣосвещенство Пловд. митрополитъ Максимъ е произвелъ свещенникъ Рафаиловичъ въ протоиерейство, като го сърадвалъ и насърдчилъ съ едно отеческо и високоназидателно слово.

Заминаване. Н. Високопрѣосвещенство бившия св. Скопски митрополитъ г. Теодосий заминалъ за св. Рилска обитель, дѣто щѣлъ да се занимае съ ржкописитѣ на библиотеката. Н. Високопрѣосвещенство щѣлъ да остане прѣзъ цѣлото лѣто въ св. обитель.

Рилска Св. Обитель.

Обявление

№ 915.

Управлението на Светата Рилска Обитель явява на интересующитѣ се, че на 18 май т. година, въ 3 часа слѣдъ обѣдъ, въ помѣщението на дупнишкия метохъ, въ гр. Дупница, ще се произведе търгъ съ тайна конкуренция за отдаване на прѣдприемачъ доставката на 34 панталона, раса и камилавки за Светата Рилска Обитель на стойность 2800 лева,

Офертитѣ ще се приематъ до $3^1/_2$ часа сжщия день. Залогъ за участие въ търга се изисква 150 лева въ свидѣтелство на Българската Народна Банка.

Поемнитѣ условия и мостритѣ могатъ да се видятъ въ монастиря, въ Свети Синодъ София и въ метоха монастирски въ гр Дупница.

Рилски Монастиръ, 18 априлъ 1912 год.

Отъ монастирското управление.

1—1

Пловдивска Митрополия.

Обявление

№ 2702.

Обявява се на интересующитѣ се, че на 15 ид. мѣсецъ май, въ монастиря „Св. Петъръ и Павелъ" при Бѣла-църква, Станимашка околия, отъ 2 до 3 часа подиръ обѣдъ, настоятелството на сжщия монастирь ще произведе търгъ, съ явна конкуренция, за продажба на около 15 кубически метра дървенъ строителенъ материалъ, принадлежащъ на монастиря.

Искания залогъ за правоучастие на търга е 5% върху първоначалната цѣна.

гр. Пловдивъ, 28 априлъ 1912 г.

Отъ Митрополията.

Печатница „День" — София.